

// World Bank. – [Електронний ресурс]: <http://info.worldbank.org/governance/wgi/pdf/ge.pdf> (accessed 28.01.2014) 4. Harfst P. Government Stability in Central and Eastern Europe. The Impact of Parliaments and Parties / Harfst Philipp. – Paper prepared for the ECPR Joint Session of Workshops Copenhagen, 14–19 April 2000 Workshop on The Management of Decision-Making in the Centre of Government in Eastern Europe and the CIS –34 p. 5. Sacks Audrey, Levi Margaret. Measuring Government Effectiveness and Its Consequences for Social Welfare, [Електронний ресурс]: Sacks Audrey,

Levi Margaret – Режим доступу.: http://www.sscnet.ucla.edu/polisci/wgape/papers/12_Sacks.doc (останній перегляд: 20-01-2014) 6. Tan Soo San, Kwok Andrew. Developing Key Performance Indicators for Effective Governance, [Електронний ресурс]: Tan Soo San, Andrew Kwok. – Режим доступу: <http://www.docstoc.com/docs/39257669/Developing-Key-Performance-Indicators-for-Effective-Governance> (accessed 28.01.2014).

Надійшла до редколегії 17.02.2014

Л. Д. Парно

ЭФФЕКТИВНОСТЬ ПРАВИТЕЛЬСТВА КАК ПРОБЛЕМА СОВРЕМЕННОЙ ПОЛИТИКИ

В статье рассматриваются основные подходы к определению понятия "эффективность правительства". А также анализируются отличия между понятием "эффективность правительства" и "эффективность государственной политики". Кроме того, в статье рассматриваются основные институциональные факторы, которые влияют на обеспечение эффективности правительства.

Ключевые слова: эффективность правительства, эффективность государственной политики, избирательная система, форма государственного управления.

L. D. Parno

GOVERNMENT EFFECTIVENESS AS PROBLEM OF MODERN POLITICS

In the first part of the article the author analyzes different approaches of the government efficiency concept. Also the first part deals with the difference between the concept of "government effectiveness" and "government policy effectiveness". The second part of the article devoted to the analysis of the institutional factors which provide government effectiveness.

Keywords: government efficiency, effectiveness of government policy, electoral system, form of government.

УДК 321

В. Й. Разіцький, канд. іст. наук, доц., НТЕУ, Київ
В. В. Петренко, канд. політ. наук, доц., КНУТШ, Київ

ПОЛІТИЧНІ ПРІОРИТЕТИ БРАТІВ-МУСУЛЬМАН В ЄГИПТІ ПІСЛЯ ПАДІННЯ РЕЖИМУ Х. МУБАРАКА

На початку 2011 року до Єгипту дійшла революційна хвиля, яка розпочалася в Тунісі у 2010 році і отримала назву "Арабська весна". Внаслідок цих подій до влади в країні прийшли представники забороненого при режимі Х. Мубарака релігійно-політичного руху "Брати-мусульмани". У статті автори зробили спробу з'ясувати ідеологію "братів", висвітлити їх участь у революції січня-лютого 2011 року.

Ключові слова: Брати-мусульмани, Партія свободи і справедливості, салафіти, ісламісти.

Наприкінці 2010 року в Тунісі розпочалася революція, яка дуже швидко поширилася на цілу низку країн ісламського світу. Серія масових вуличних протестів, революцій та внутрішніх військових конфліктів отримала назву "Арабська весна" і, подекуди, триває по сьогоднішній день. Зокрема в Єгипті революція розгорілася з вуличних демонстрацій і протестів в Каїрі, Олександрії та інших великих містах 25 січня 2011 року і призвела спочатку до відставки уряду, а пізніше, і президента Х. Мубарака, який перебував при владі ще з 1981 року. Ослаблення та наступна ліквідація режиму президента Х. Мубарака дала поштовх для активізації ісламського релігійно-політичного руху "Брати-мусульмани", який в цей період оголосив про створення своєї власної політичної партії. Варто зазначити, що згадана асоціація була оголошена в Єгипті поза законом ще з 1954 року внаслідок організованого нею замаху на життя президента країни Г. А. Насера.

Після падіння режиму Х. Мубарака влада в Єгипті перейшла тимчасово до військового уряду. Проведені в січні 2012 року вибори в Народну асамблею, нижню палату єгипетського парламенту, принесли беззаперечну перемогу ісламістам. Згідно з заявою виборчої комісії, Партія свободи і справедливості, створена в лютому 2011 року асоціацією "Брати-мусульмани", отримала 47 % голосів. При цьому друге місце за кількістю голосів – 24 %, посіла ультраконсервативна ісламістська партія "Ан-Нур" [11].

Політичне лідерство "Братів-мусульман" в революційній боротьбі було остаточно закріплене на президентських виборах, які відбулися 23 і 24 травня 2012 року (перший тур) та 16 і 17 червня 2012 року (другий тур). Перемогу отримав представник (голова) Партії свободи і справедливості Мухаммед Мурсі. Отже, внаслідок революційних подій в Єгипті до влади прийшли ісламіст-

ські політичні сили, які посіли три чверті місць в парламенті країни. Серед них провідне місце належить рухові "Брати-мусульмани", створена яким Партія свободи і справедливості отримала найбільше місць в парламенті та добилася для свого представника посади президента. Таким чином саме "Брати-мусульмани" стали визначати подальший шлях розвитку однієї із провідних країн арабського Сходу – Єгипту, і тому дослідження політичних поглядів, пріоритетів, переконань цієї політичної сили на сьогоднішній день є особливо актуальним.

Мета даної роботи полягає в тому, щоб з'ясувати політичні пріоритети "Братів-мусульман" після здобуття асоціацією влади протягом 2011–2013 рр. Для досягнення поставленої мети необхідно розглянути еволюцію політичної ідеології "Братів-мусульман", проаналізувати політичне вчення основних їх лідерів, висвітлити участь цього релігійно-політичного руху в революції січня-лютого 2011 року.

Сьогодні досліджувана тема підкріплена значною джерельною базою. Насамперед важливо відзначити доступні у перекладі з арабської мови праці засновника релігійно-політичної течії "Братів-мусульман" Х. Аль-Банни [3, 4, 5, 6], в яких автор проливає світло на цілі, мету і завдання цієї асоціації. Також у вільному доступі для дослідників перебувають напрацювання Саїда Кутба [12, 13, 14, 15, 16] – ідейного наставника "братів" і наступника Х. Аль-Банни. Важливість цих книг полягає в тому, що саме завдяки вченню С. Кутба і його однодумців діяльність "Братів-мусульман" на середину ХХ ст. набула яскраво вираженого екстремістського забарвлення. Не зважаючи на те, що ще з 70-х рр. ХХ ст. асоціація відмовилася від крайніх радикальних методів досягнення поставлених цілей, деякі дослідники вважають, що до сьогоднішнього дня серед частини її уча-

сників побутує ідея проведення радикальних реформ методами, запропонованими С. Кутбом.

Непересічне значення для дослідження цієї теми мають публікації передвиборної програми Партії свободи і справедливості, з якою вона успішно отримала більшість місць в парламенті на виборах 2011 року, і тексту нової Конституції Єгипту, розробленої "Братами-мусульманами". Зазначені джерела проливають світло на політичні пріоритети асоціації, а також методи і засоби досягнення поставлених цілей.

Оскільки тема дослідження на сьогоднішній день є актуальною, не дивно, що їй присвячено велику кількість публікацій у вітчизняних і зарубіжних ЗМІ та науковій періодиці. Політичні еліти країн, науковці і широка громадськість намагаються зрозуміти політичний курс "Братів-мусульман", які вперше прийшли до влади після багатьох років перебування поза законом як в самому Єгипті, так і в деяких інших країнах. Крім того, при таких обставинах на порядок денний поставлена необхідність здійснення прогнозів подальших дій Партії свободи і справедливості в Єгипті. Ця проблематика знайшла відображення, зокрема, на сторінках газет "Дейлі Ньюс Іджіпт" ("The Daily News Egypt"), "Аль-Ахрам" ("Al-Ahram"), "Іджіпт індепендент" ("Egypt Independent"), "Нью-Йорк Таймс" ("The New York Times"), "Економік Таймс" ("The Economic Times") тощо. Також ґрунтовні дослідження політичної діяльності "Братів-мусульман" в період революції в Єгипті 2011 року представлені авторами наукових журналів "Карент трендс ін ісламік айдеолоджі" ("Current Trends in Islamic Ideology") та "Азія і Африка сьогодні". Не менш важлива інформація щодо політики Каїру на сучасному етапі та анонси найважливіших подій містяться на офіційному веб-сайті "Братів-мусульман". Таким чином, є підстави стверджувати, що тема знайшла активне висвітлення дослідниками. Разом з тим, події стрімко розвиваються, щодня з'являється великий пласт нової інформації, яку необхідно опрацьовувати для найбільш повного та об'єктивного висвітлення політики "Братів-мусульман" в Єгипті.

Історія руху "Брати-мусульмани" та їх політичні погляди. Релігійно-політична течія "Брати-мусульмани" була створена у 1928 році в Ісмаїлії (Єгипет) шкільним вчителем Хасаном Аль-Банна з метою проповідування Ісламу та здійснення місіонерських функцій. Релігійний характер цієї організації безпосередньо позначився на її основних завданнях: протистояти вестернізації єгипетського суспільства та організувати будівництво мечетей і релігійних шкіл, щоб не допустити морального розкладу молоді [3; 4; 6].

Також вартою уваги той факт, що в основу свого вчення Х. Аль-Банна поклав ідеї панісламізму, ісламського шляху розвитку та ісламської демократії, які вперше були розвинуті єгипетськими реформаторами Джамаліддіном Аль-Афгані, Мухаммедом Абдо і Рашидом Ріда ще у XIX ст.

Разом з тим слід наголосити, що починаючи з 30-х рр. XX ст. діяльність організації почала поступово набирати політичного контексту. Крім того, "Брати-мусульмани" були першою організацією в Єгипті і на всьому Близькому Сході, яка застосувала акти терору для досягнення своїх цілей. Серед найбільш відомих жертв насилля слід відзначити прем'єр-міністра Єгипту Нукраші-пашу, начальника поліції Каїру Селіма Закі, а також президента Г. А. Насера, на життя якого члени організації здійснили замах у 1954 році.

Помітні зміни в діяльності "Братів-мусульман" відбулися у 1971 році, коли під керівництвом шейха Омара Ат-Тільмісані асоціація почала набирати ознак партії парламентського типу. А це означало, що її члени вне-

сли помітні зміни у методи політичної боротьби – відмовилися від використання насильства на території арабських країн. Проте, слід наголосити, що їх ідеологічна платформа в той період не зазнала істотних змін і передбачала необхідність встановлення мусульманських законів та створення ісламської держави.

На сучасному етапі характерною рисою асоціації "Братів-мусульман" є те, що вона найбільш ідеологізована і представляє окремих напрямків ісламського руху. До того ж слід відзначити потужну матеріальну базу і наявність міжнародної мережі відділень і центрів у більш як 30-ти країнах Америки, Європи, Азії та Африки. Також вартою уваги той факт, що "Брати-мусульмани" – це єдина організація, до якої входять люди з усіх суспільних прошарків і груп Єгипту.

Легітимізація діяльності "Братів-мусульман" під час революції в Єгипті 2011 року хоча й вплинула на методи та засоби досягнення цілей, проте залишила незмінними основні завдання організації – докорінно змінити суспільство і державу, а в підсумку сприяти об'єднанню всіх мусульман і відновленню ісламського халіфату шляхом повернення до Корану, Суни і шариату.

Як вже зазначалося раніше, засновником та автором ідеології "Братів-мусульман" є Х. Аль-Банна. Проте його ідеї набули подальшого розвитку в діяльності Саїда Кутба [12; 13; 14; 15; 16], який виступив з гострою критикою західної форми правління і тим самим справив значний вплив на розвиток радикальних ісламських організацій в Єгипті. Що ж стосується самої течії "Брати-мусульмани", то серед її прихильників з'явилися певні розбіжності у методах досягнення політичних цілей. Більшість "братів" підтримує еволюційний, поміркований шлях виконання завдань по створенню ісламської держави республіканського типу, встановленню моделі ісламського виховання молоді та поступовому запровадженню шариату. Існує також радикальне крило асоціації, яке виступає за негайне проведення реформ, спрямованих на тотальну ісламізацію суспільства і держави.

Таким чином можна стверджувати, що до початку революції в Єгипті релігійно-політична течія "Брати-мусульмани" мала в загальному визначені цілі і завдання, але існували певні розбіжності щодо шляхів їх досягнення. Така ситуація відіграла не останню роль у тому, що після часткового успіху на парламентських виборах 2005 року "брати" зазнали поразки на виборах 2010 року. Делегатам від організації за п'ять років роботи в законодавчому органі мало що вдалося виконати з обіцяного, оскільки між ними не існувало єдності у питаннях методів виконання поставлених завдань. Як повідомляла з цього приводу "Дейлі Ньюс Іджіпт" ("Daily News Egypt") "в середині молодіжного крила організації посилена боротьба, оскільки її методи розглядалися багатьма членами як надто слабкі для визначення чіткої позиції у протистоянні режиму (Х. Мубарака)" [7].

Участь "Братів-мусульман" на початковому етапі революції 2011 року в Єгипті. На початку революції "Брати-мусульмани" не володіли точною інформацією про міцність режиму Х. Мубарака і тому в перші дні демонстрацій не брали активної участі у подіях на майдані Тахрір. Лише через два-три дні керівництво цієї мусульманської асоціації прийняло рішення про участь у революції, залучивши до акцій протесту проти діючого в країні режиму своїх послідовників.

Варто зазначити, що на початковому етапі революції в Єгипті лідери ісламської асоціації "Брати-мусульмани", будучи певною мірою дезорієнтованими в складній ситуації, ставили перед собою досить скромні цілі: отримати від уряду визнання, право сформувати політичну партію і участь у політичному житті країни [17, р. 9].

Відставка єгипетського уряду, а незабаром – президента Х. Мубарака, засвідчили про реальні успіхи революції. Під цим впливом розширилися політичні вимоги "Братів-мусульман". Тепер асоціація почала претендувати на 30 % місць в парламенті, відмовляючись при цьому від участі у боротьбі за посаду президента [10].

Після поразки режиму Х. Мубарака на політичній арені Єгипту постали три основних гравці: військові, які сформували тимчасовий уряд, ісламісти (найбільш впливова серед них асоціація "Брати-мусульмани") і "ліберальна" еліта, представлена цілою низкою різноманітних груп християн, соціалістів, бізнесменів та інших, яких, між іншим, об'єднує те, що вони не належать до ісламістів. В цій ситуації "Брати-мусульмани" обрали курс на формування, так званої, великої коаліції з двома іншими вищезазначеними політичними силами в країні. Такий політичний курс не тільки дав можливість асоціації підняти свій імідж, але й гарантував рівний доступ до здобуття влади в державі.

Передвиборна програма "Братів-мусульман" після падіння режиму Х. Мубарака. Особливої уваги заслуговує передвиборна програма Партії свободи і справедливості [9], з якою вона отримала переконливу перемогу на парламентських виборах в січні 2011 року. Насамперед слід зазначити, що програма торкнулася фактично всіх сторін життя суспільства. На 45-х сторінках піднято цілу низку важливих проблем, починаючи від участі у фестивалях культурологічного характеру за кордоном і до впровадження в країні швидкісного Інтернету та започаткування видавництва нових найменувань наукових журналів. "Брати-мусульмани" доклали значних зусиль до розробки даного документу, показавши при цьому громадськості своє глибоке розуміння існуючих проблем суспільства, таких як корупція, безробіття, бідність мешканців країни, національне приниження, християнсько-мусульманські конфлікти тощо. Не зважаючи на те, що у згадану програму були включені також деякі популістські обіцянки, які не можливо виконати (зокрема підняти мінімальну заробітну платню до 1200 єгипетських фунтів в місяць), загалом докладена праця до створення передвиборної програми, як відомо, виправдала покладені на неї сподівання на парламентських виборах.

Передвиборна програма Партії свободи і справедливості побудована на суміші релігійних, націоналістичних і ліберальних ідей, що найбільш властиво для політичних систем країн арабського Сходу. У вступній частині автори цього документу критикують режим Х. Мубарака, дають історичну довідку діяльності "Братів-мусульман", наводять економічну, демографічну, соціальну статистику, а також визначають основні цілі Партії свободи і справедливості, яких вона повинна досягнути у разі перемоги на виборах.

Слід наголосити, що автори програми, дотримуючись загальної ідеологічної лінії асоціації "Братів-мусульман", переконливо доводять необхідність зміцнення парламентської системи в Єгипті. Держава повинна базуватися, на думку розробників цього документу, на розподілі влади на законодавчу, виконавчу і судову. При цьому відкидається принцип теократії і підкреслюється, що правителі в ісламській державі повинні бути цивільними особами, вибраними народом.

Цікаво, що у програмі передбачається широке залучення громадськості до участі в політичному житті країни, хоча традиційно в Ісламі політика вважається брудною справою і "правовірним" не рекомендується активно втручатися в законодавчу (парламентську) діяльність.

Вартий уваги той факт, що законодавство, згідно з програмою, повинно базуватися на основі шариату. Ра-

зом з тим, для не мусульман передбачено право дотримуватися своїх релігійних правил і принципів у сімейних і духовних сферах життя. Крім того, жінки наділені цілою низкою цивільних прав, хоча у програмі передбачено їх (прав) межі – права жінок не повинні суперечити цінностям суспільства, а також не можуть перешкоджати виконанню ними базових обов'язків, які передбачені мусульманськими законами і традиціями. Що ж стосується суспільства загалом, то воно окреслено у програмі як партнер держави у досягненні інтересів мешканців Єгипту, хоча й тут передбачено заборону діяти всупереч традиціям Ісламу.

Не менш цікавою є зовнішньополітична сфера діяльності, окреслена у зазначеній програмі. Серед її особливостей можна, зокрема, відзначити наявність елементів неолібералізму і демократії. А саме, автори виступають з різким засудженням втручання у внутрішні справи інших держав. При цьому однією з вагомих умов національної безпеки Єгипту виокремлено арабську та ісламську єдність, що є співзвучним ідеології "Братів-мусульман".

Також окремо розглянуто питання відносин з Ізраїлем. Проблема подальших двосторонніх зв'язків повинна бути вирішена, на думку розробників програми, єгипетською громадськістю. Але беручи до уваги історію арабсько-ізраїльських відносин, а також ідеологію самих "братів", не важко передбачити, що при такому підході Партія свободи і справедливості залишила за собою можливість маневру у вирішенні цього складного зовнішньополітичного питання. Адже з одного боку, визнання Ізраїлю і налагодження з ним співпраці викличе обурення єгипетського народу, який поколіннями виховувався на анти-ізраїльській ідеології, а з іншого – розрив договору з Тель-Авівом значно ускладнить відносини з Заходом, що, насамперед, негативно позначиться на єгипетській економіці. Таким чином в даному пункті програми можна чітко простежити традиційні ісламістські ідеї релігійно-політичної течії "Брати-мусульмани", приховані за ширмою ліберально-демократичних цінностей, поєднані з прагматичними політичними розрахунками.

Що ж стосується внутрішньої політики, то розробники програми не приховують її зв'язок з традиційною ідейно-політичною лінією "Братів-мусульман". Зокрема, особливий наголос зроблено на засудженні європейських тенденцій розвитку єгипетської освіти і передбачено надати цій сфері життя арабського змісту. Автори програми наголосили на тому, що "освіта повинна сприяти зміцненню арабської та ісламської єдності" [9]. Крім того, вирішення освітнього питання дасть можливість захистити молодь від культурного тиску Заходу, який ослабляє націю і тому, на думку функціонерів Партії свободи і справедливості, є недопустимим.

Варто зазначити, що поруч з ліберально-демократичними пропозиціями вирішення багатьох проблем єгипетського суспільства програма містить також пункти, які передбачають певну загрозу існуванню релігійної свободи в країні і тим самим тягнуть безпосередньо до традиційної ісламської ідеології "Братів-мусульман". Насамперед мова йде про встановлення державного контролю за християнською церквою в Єгипті та, зокрема, її фінансами. Згадана програма також визначає майбутню роль християнської церкви як інституції, що тісно співпрацює з іншими державними установами і суспільством з метою виправлення не належної поведінки громадян.

Не менш гострі заяви функціонерів Партії свободи і справедливості стосуються й інших сфер життя суспільства. Зокрема, слід звернути увагу на пропозицію авторів програми підпорядкувати сімейне законодав-

ство законам шаріату, що передбачає обмеження прав жінок на працю, яка не повинна заважати виконанню сімейних обов'язків та суперечити букві закону (в даному випадку приписам Ісламу). Крім того, у сфері суспільних відносин втрачається чітка межа між мораллю та державним законом, внаслідок чого релігія може претендувати на виконання чистини державних функцій, зокрема, у сфері судочинства. Більше того, на основі аналізу передвиборної програми Партії свободи і справедливості можна зробити висновок, що до важливих завдань також віднесено встановлення цензури у ЗМІ, сфері кіноіндустрії, шоу-бізнесу, театрального мистецтва тощо. Про це свідчить той факт, що розробники згаданої програми поставили свободу преси (а також дії окремих осіб і суспільства) у безпосередню залежність від суспільних цінностей і громадської моралі, які, в той самий час, повинні контролюватися державними органами і у своїй діяльності керуватися законами шаріату.

Таким чином, аналіз передвиборної програми Партії свободи і справедливості дає підстави стверджувати, що до неї включено всі довготермінові завдання "Братів-мусульман" у сфері реформування суспільства і держави у відповідності з ісламськими законами і традиціями. Разом з тим у програмі не важко помітити пропозиції проведення суспільних перетворень ліберально-демократичного характеру, які, як вважають деякі науковці, включені швидше для приховування справжніх цілей партії, усунення політичних конкурентів з табору ліберальної еліти Єгипту, а також для налагодження контактів і здобуття підтримки країн Заходу.

В. И. Разицкий, В. В. Петренко

ПОЛИТИЧЕСКИЕ ПРИОРИТЕТЫ БРАТЬЕВ-МУСУЛЬМАН В ЕГИПТЕ ПОСЛЕ ПАДЕНИЯ РЕЖИМА Х. МУБАРАКА

В начале 2011 года до Египта докатилась революционная волна, которая началась в Тунисе в 2010 году и получила название "Арабская весна". Вследствии этих событий к власти в стране пришли представители запрещенного при режиме Х. Мубарака религиозно-политического движения "Братья-мусульмане". В статье авторы сделали попытку выяснить идеологию "братьев", показать их участие в революции января-февраля 2011 года.

Ключевые слова: Братья-мусульмане, Партия свободы и справедливости, салафиты, исламисты.

V. Razitsky, V. Petrenko

MUSLIM BROTHERHOOD'S POLITICAL PRIORITIES IN EGYPT AFTER THE FALL OF REGIME H. MUBARAK

At the beginning of the 2011 Egypt was swept with the revolutionary wave, called "Arabian Spring". As the result power in the country got the largest Islamic movement Muslim Brotherhood. The authors made attempt to find out the ideology of the "brothers", their involvement into the revolutionary events of 2011.

Keywords: Muslim Brotherhood, Freedom and Justice Party, salafits, Islamists.

УДК 321.02:124.5

Ф. Г. Семенченко, д-р політ. наук, доц., ХНТУ, Херсон

ПОЛІТИЧНІ ЦІННОСТІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ВАКУУМ?

Аналізується складний процес руйнування колишніх ціннісних основ життя і нестача нових політичних ідеалів в розбудові української державності.

Ключові слова: політичні цінності, політичні ідеали, ціннісна криза, ціннісний нігілізм, екзистенційний вакуум.

Наукове осмислення трансформаційних процесів, які відбуваються в Україні, впродовж останніх двох десятиліть, потребує ретельного аналізу факторів, які визначають напрями і особливості цих змін. Повною мірою це стосується і трансформації політичної сфери суспільного життя. Як відомо, марксистська теорія виходила з визначальної ролі соціального базису, тобто способу виробництва, а також економічних та соціальних інтересів як найважливіших факторів перебігу політичних процесів, і заперечувати роль цих компонентів суспільної системи, як здається, було б недоцільно. У той же час цілком справедливо відзначається, що не тільки реалізація, але й усвідомлення власних інтересів різними групами, економічними і політичними спільнотами відбувається у пе-

Список використаних джерел:

1. Васильев А. М. Египет после выборов / А. М. Васильев // Азия и Африка сегодня. – 2012. – № 4 – С. 2-15.
2. РБК Україна. Нова Конституція Єгипту набула чинності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/top/show/novaya-konstitutsiya-egipta-vstupila-v-silu-26122012160600>.
3. Al-Banna Hasan. Jihad [Електронний ресурс] / Hasan Al-Banna – Режим доступу: http://web.youngmuslims.ca/online_library/books/jihad.
4. Al-Banna Hasan. Memoar [Електронний ресурс] / Hasan Al-Banna. – Режим доступу: <http://www.goodreads.com/shelf/show/hasan-al-banna>.
5. Al-Banna Hasan. Our message [Електронний ресурс] / Hasan Al-Banna. – Режим доступу: http://web.youngmuslims.ca/online_library/books/our_message.
6. Al-Banna Hasan. The Message of the Teachings [Електронний ресурс] / Hasan Al-Banna. – Режим доступу: http://web.youngmuslims.ca/online_library/books/tmott.
7. Brotherhood denies kidnapping candidate prior to runoffs [Електронний ресурс] // The Daily News Egypt. – December 5, 2010. – Режим доступу: <http://www.thedailynewsegyp.com/brotherhood-denies-kednaping-candidate-prior-to-runoffs.html>
8. Dr. Morsi Assures IMF of His Party's Resolve to Boost Egyptian Economy, Growth, Development [Електронний ресурс] // Ikhwanweb. The Muslim Brotherhood's Official English web site. – Режим доступу: <http://ikhwanweb.com/article.php?id=29795>.
9. Election Program. The Freedom and Justice Party. Parliamentary Election 2011 // Scribd. The World's Largest Online Library. – Режим доступу: <http://www.scribd.com/doc/73955131/FJP-Program-En>.
10. Muslim Brotherhood Says no Islamic Revolution in Egypt [Електронний ресурс] // The Economic Times. – February 5, 2010. – Режим доступу: <http://www.articles.economictimes.indiatimes.com/2011-02-05/news>.
11. Muslim Brotherhood tops Egyptian poll result [Електронний ресурс] // Aljazeera, January 22, 2012. – Режим доступу: <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2012/01/2012121125958580264.html>.
12. Qutb Syed. Basic Principles of the Islamic Worldview / Syed Qutb. – Islamic Publications International IPI, 2006. – 230 p.
13. Qutb Syed. In the Shade of the Qur'an. Volumes 1-18 / Syed Qutb. – Wamy Intl Inc, 1995. – 791 p.
14. Qutb Syed. Islam and Universal Peace / Syed Qutb. – Amer Trust Pubns, 1977. – 93 p.
15. Qutb Syed. Selected Writings on Politics, Religion, and Society / Syed Qutb. – Routledge, 2007. – 192 p.
16. Qutb Syed. Social Justice in Islam / Syed Qutb. – Islamic Publications International, 2000. – 352 p.
17. Tardos Samuel Egypt's Muslim Brotherhood After the Revolution / Samuel Tardos // Current Trends in Islamic Ideology. – Vol. 12. – P. 5-20.

Надійшла до редколегії 17.02.2014

вному полі, яке створюється домінуючими у суспільній свідомості соціально-міфологічними та ідеологічними концепціями, а також соціальними настроями [1]. Природа цих елементів політичного життя, в свою чергу, знаходиться під потужним впливом комплексу політичних цінностей і ціннісних орієнтацій суспільства, про що переконливо писали у своїх працях...

Після розвалу Радянського Союзу та після заборони комуністичної партії (Указ Президії Верховної Ради УРСР від 30 серпня 1991 року) Україна залишилась без соціального суб'єкта, здатного взяти на себе як визначення вектора розвитку українського суспільства, так і відповідальності за стан країни. Заперечення комуністичної ідеї і руйнування комуністичної ідеології означали, власне, і